

Učiteljski list

Učiteljska knjižnica
Slovenske zvezbe v Trstu

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izjava 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, l. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24. — Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, l. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 15.

V Trstu, dne 1. oktobra 1920.

Leto I.

AL. HREŠČAK:

Civilizatorna reakcija.

Priča smo danes stanju stvari, ki bi ga ne pozabili, če bi živeli še stoletja. Prisostvujemo nekemu mrzličavemu razmahu vseh nizkih nagonov, ki nam poganja naravnost grozo po kosteh. Nehote se moramo vprašati vedno in vedno: zakaj in kako je vendar to mogoče? In naj se še takoj mučimo, odgovor ne more biti kot samo eden: Le strupeno sovraštvo more roditi vse to gorje. Druge razlage ni, vsak drugi vzrok bi bil nezadosten. Pa tudi ta razloga se nam zdi še nepopolna. Mi vši, ki trpimo, imamo čisto jasen občutek, da to ni samo sovraštvo, ampak da imamo opraviti tu z neko višjo stopnjo sovraštva, t. j. s sistematisiranim sovraštrom. Nas ne vlada več ta ali oni režim, nas pritska ob tla naravnost srd, organiziran v režimu. Kar je pri nas malih, nemravnih duš — vse prispeva po svojih najboljših močeh, (t. j. s psovjanjem, provociranjem, omalovaževanjem, denunciacijami, šuntanjem, podtikanjem itd.), da se je ustvarila ona dušljiva atmosfera, ki nam sili skozi vse poroznice v našo notranjost, da nam zastuplja kri in življenje. Nočem preiskovati psiholoških vzrokov tega stanja, ugotavljam le, da moramo danes živeti vsi v tem miazmu, in da je režim, ki nas trpinči, ravnotako okužen od njega kakor vse javno življenje. Da je to stanje zakrivila predvsem brezvestna žurnalistička, ki je z neodgovornimi, temnimi čintelji vred pripravljala sedanji položaj s petdesetletno sistematisirano lažjo, to se razume samoposebi, in zato omenim to le mimogrede. Če pogledamo potem še, kateri deli tukajšnjega prebivalstva so po tem režimu najhuje, ali pravzaprav izključno prizadeti, spoznali bomo z nazorno silo, od koder se miazem širi in kdo je zainteresiran na tem barbarskem počenjanju. Vse to je jasno, je očividno. Ni pa tako očividno to, da vodi ta pot v popolen razkroi tukajšnje človeške družbe, da je civilizacija na potu propada. Tega bi ne smeli niti za trenutek pozabiti vsi tisti, ki so ohranili v prsih iskrico poštenja, ki se nočijo strahopetno odtegniti civilizatornemu delu, in ki ne dele interesov na tem stanju stvari s teroristično kliko. In sem spada v prvi vrsti učiteljstvo, — toliko slovansko kakor italijansko.

Vognju se preskuša zlato. Ali naj bi veljala naša misija morda samo za normalne čase? Misija kulturnih pionirjev! Ali smo govorili resnico takrat in zato, ker ni nikogar bodoval v oči? Ali naj zapademo očitku, da smo razpravljali o misiji samo akademično? Eno je gotovo, tovariši! Takrat je bilo treba samo ambicije, — in kdo je nima —, danes je pa pogum prvi in zadnji pogoj. Pogum pa izvira iz trdnega moralnega naziranja. In ravno to naziranje nas mora nujno postaviti v opozicijo razpoloženju, s katerim so prežeti danes vsi duhovi. Preveliko je bilo pojavljanje v polpretekli dobi; gospodarski liberalizem in militarizem sta zanesla razkravljajoče mikrobe v srce stehernegata, in danes živimo v sredi mogočnega vremja, ki naj očisti naše duše, ki naj nam vrne ravnočesje, lastno vsem dobrim ljudem.

»Zopet sama akademija«, mi boste klicali. »Nič konkretnega; kam hočemo s tem?«

Potrebno je, da poznamo pot, po kateri je človeštvo doseglo v današnji kaos. Poznati moramo sestojne dele, da razumemo spojino. Razumeti moramo vzroke nastajanja — genezo —, da stopimo celotnemu pojavu z vso potrebno objektivnostjo nasproti. Prva in najtežja zdravnikova naloga je diagnoza; vse njegovo poznejše delo je odvisno od nje. Stavke, fašizem, intoleranca, ki se je polastiла vseh duš, — to so sami simptoni, ki kažejo, da stresa človeško družbo težka bolezen, da je njen ravnočesje smrtno-nevarno ogroženo. Odstranjeni vzroki, premagana kriza, izginili bodo simptoni in današnja naša nervoznost se nam bo videla takrat v čisto drugačni luči.

Tovariši! Skušajmo si pridobiti zopet svoj mir, — mir vesti in duše! Borimo se z vsemi močmi proti napadom nervoznosti! Mirimo sebe in okolico! Naš mir in naše lastno obvladovanje bosta vrnili pokoj tisočerim. Ne reagirajmo na krivice nikdar s strastjo, blazimo strast drugih s potmrjevalno besedo! Obva-

rujmo naše ljudstvo pred duševnim fašizmom! (o političnem pri nas tako ni govora.) Ne opravljemo nikdar niti najmanjšega svojega greha s smrtnimi grehi drugih ter ne pozabimo, da mora vsakdo predvsem izdržati bruno iz svojega očesa. Zlasti pa ne pišimo nikdar v liste, ali pa javno govorimo o krivicah, ki se nam gode, na način, da se bo nabiral v srcu čitatelja ali poslušalca srd, ki bo razdeval njune lastne energije, marveč tako, da bo gledal poln pomilovanja na brezplodno delo krivičneža, ki želi zatreli svojega bližnjega, uničuje pa samega sebe. Zgodovinska resnica je, da so stonjene krivice vedno škodljivejše vplivale na krivičneže same kot pa na preganjance. Zločin omadežuje vedno zločincu, nikdar ne žrtve. »Das ist der Flucht der bösen Tat«. Vsi, ki so bodisi politično ali gospodarsko izkoriščali, so poginili vsled lastne demoralizacije. Njihovo mesto so zasedli nравno višje stoeči izkoriščanci. Tako vidimo, da je pri človeku nравnost načlanesljivejše orožje v boju za obstanek. Tu je tudi temeljno razlika med človekom in živaljo. Dvigati človeštvo se pravi: dvigati i njegovo moralitet. To je najboljše narodno delo, ki se ne da niti razrušiti, niti upeljiti.

Boj razreda ali boj naroda se morata vršiti v mejah, ki jih predpisuje etika; vsak drugačen boj vodi v pogubo. Nujo je torej želeti, da se prenese vse bramba iz posameznika v zastopstva kolektivnosti. To kar tvori nrawn in zato legalen boj zastopstev, izprevrže se, preneseno v strast posameznika, v nemoran in ostuden boj vseh proti vsem; človek pada na nivo krvoljčnih zverin. Za narod brez nravnih osebnosti se nam bo zgodovina pa prav lepo zahvalila; v človečanstvu tvori minus — postavko.

Vsi dobri elementi — in kdo bi jih ne podpiral — v Italijanskem narodu samem nam bodo hvaljeni za moralno oporo, ki jo bodo zajemali iz takega našega dela. Italijanski narod ne sestoji iz samih fašistov — ne, nasprotno —; to je le drobec, to je le madež na njegovi čisti obliki. Prepustimo njegovemu prijemanemu čutu za spodobnost, da odstrani ta madež iz svoje oprave. Podpirajmo te dobre elemente s poštним delom doma in preko vseh zastrupljevalcev duš se bosta oba naroda našla složna v skupnem nravnem cilju človečanstva. Verujmo v božanstvo idealov, verujmo v človeštvo nad narodi, in zgodovina nas ne bo obsodila!

Brezpravni.

Če bi se nam to bilo zgodilo v dobi najhujšega vojaškega režima, ki je sam sebi vse in absolutni gospodar nad vsem, nad zakoni in ljudmi, s katerimi ravna samovoljno, bi si bili rekli: Ne čudimo se, ker meč in svinec nista nikoli nič videla, ne slišala, kamoli da bi se čutila in mislila. Pa se ni zgodilo v onih, komaj preteklih dneh, ampak danes, v dobi vladanja civilnih oblasti, katerih naloga je, da preko slepega sovraštva zbesnele ulice gledajo v življenje z jasnim pogledom, da vidijo v zakonu zakon, v pravici pravico in v kriči krivico. Do poslednjih dni smo vedno mislili, da je pot, na katero so krenili kompetentni faktorji, le hipna zmota, nesporazumlenje, ki sta sicer bila za marsikaterega izmed nas usodepolna, a verjeti smo, da to stanje ne bo večno, da bosta na mesto nasišla in krivice stopila pravičnost in medsebojno razumevanje. V teh dneh so nas pa poučili, da smo se v stvari temeljito motili in da se bodo povrnili zopet vse tisti križi in težave, ki smo jih morali pretrpeti v dobi vojaškega paševanja in v nju sledenem režimu civilne vlade.

Da ne bomo na dolgo in široko razkladali cele zadeve, naj sežemo naravnost v njen jedro ter ga razgrnemo pred očmi jugoslovenskega učiteljstva naših pokrajin. Znano je vsakomur, da je predsedništvo naše »Zvezze« vsilkar, ko se je komu izmed nas zgodila krivica ali ga je zadelo nenadoma preganjanje od strani naših šolskih oblasti, interveniralo neštetokrat v prilog prizadetim, pojasnilo vsak posamezni slučaj s potrebnou objektivnostjo in storilo sploh vse, kar se je dalo storiti v obrambo moralnih in materialnih koristi posameznika, njegove osebne svobode itd. V največ slučajih je bil uspeh ničev, ali pa tako minimalen, da je moralno samo naše predsedništvo in po njem

tudi učiteljstvo priti do prepričanja, da živimo v dobi popolnega brezpravja.

To nam je v zadnjih dneh potrdila tudi sama šolska oblast na usta višjega deželnega šolskega nadzornika.

Predsedstvo »Zvezze« se je bilo podato v teh dneh na gen. civ. komisariat v urade goričomenjenega državnega funkcionarja, da pospeši pri njem rešitev nekaterih znanih učiteljskih zadev, ki se vlečejo že mesece in mesece. Na tem sestanku je višji deželni nadzornik čisto natančno določil svoje in šolske oblasti stališče do jugoslovenskega učiteljstva. Njegove misli navajamo dobesedno: »Zasedbena oblast ima pravico obdržati v službovanju one, ki jih sama hoče obdržati in ki ji ugajajo. Vsi učitelji so nastavljeni le provizorično, ker ni bil doslej še nihče uradno potren. Tudi so učitelji sami priznali to svoje provizorično službeno stanje s tem, da so vložili na šolsko oblast tozadevne prošnje za službeno potrditev. Če oblast koga premesti, je to le milost, ki mu jo izkaže, ker ga lahko kar odstavi in pošlje »z Bogom« ali »k vragu«, kakor že sami hočejo. Vse delovanje jugoslovenskega učiteljstva smatra šolska oblast za protitalijansko in protidržavno. Z ozirom na napade (Učit. Lista in drugih slovenskih časopisov), katerim je ona izpostavljena zaradi ravnanja z učiteljstvom, bo prisiljena tudi ona objaviti v skrajnem slučaju potom italijanskega tiska vse tozadevne slučaje učiteljskega delovanja, ki jih natančno pozna in bo tako dokazala njih krivdo. Končno ne more šolska oblast razumeti, kako da učiteljstvo ne uvideva njene dobrohotnosti do šole in njega samega.« Predsednik je ovrgel vse te obdobjitve šolske oblasti in obenem pribil, da deluje jugoslovensko učiteljstvo v zmislu izjave, ki jo je bilo podalo že večkrat na kompetentnih mestih, v pomirjenje obeh narodnosti, ki žive na tem ozemlju.

V resnici ne vemo kak komentar naj napišemo besedam, ki nam jih je poklonil v imenu vlade višji deželni šolski nadzornik. Vemo pa samo to, da so takoj jasne kot solnčna luč in da nam potrjujejo še enkrat, da smo prodana, brezpravna raja, ki naj živi odslej popolnoma od milosti in nemilosti sedanjih mogočnikov.

Na nerodni sofizmem o priznanju provizoričnega službenega stanja od strani samega učiteljstva je šolska oblast postavila svojo vsegamogočno vladarsko palco, ki deli in bo odslej delila pravico in krivico, kakor se jih bo že zdelo.

Jugoslovenskemu učiteljstvu pa ne moremo nikdar dovolj priporočati, naj vrši svojo kulturno dolžnost v šoli in izven nje in zanaprej v takih meri kakor doslej, naj bo pri vsem svojem delovanju resno in previdno, naj vrši strogo svojo stanovsko dolžnost in naj ne nudi nikdar niti najmanjše prilike, da Damoklejev meč popolne brezpravnosti, v katero ga je pahnila ironija življenja, ne pade na njegovo nedolžno glavo. Pravo in pošteno delo za šolstvo in narod bo najboljše in obenem najuspešnejše orožje v boju proti nasilju vojvodčih dñ.

H. KMET:

Mladinski list.

Vse naj bi bilo skupno, družabno. Tudi šola bi morala biti, (kar pa ni povsed, vsled svojih špecialnih zistemov) vseobča, družabna, torej družba v družbi. Vse, kar nudijo šole in razne druge šolske panoče, bi moralo biti dostopno vsem otrokom različnih staršev po svojem poklicu in dnužabnem stanju, kajti šola ima odgajati prihodnjega človeka in torej ne bi smela biti pristranska, kar pa je, žalibog. Pa upajmo, da temu ne bo dolgo tako.

In tako naj bi bilo iz že navedenih vzrokov z našim mlađinskim listom: on naj bo dostopen vsem, kar pa gotovo ne bo, ako ostane le mlađinski list in ne šolski list. To pa gotovo zaradi svoje visoke cene in pa vsled (zlasti po deželi,) nerazvitega zimbla za našavo knjig, časopisov itd. Mlađinski list bo dostopen tedaj le otrokom po mestih in še to le onim, boljše situiranih staršev. Pa ravno ti niso tako nujno potrebeni duševne hrane, kajti starši jim kupujejo ali pa pripovedujejo razne pravljice, basni itd. Pa tudi šolstvo je po mestih skoraj izključno zelo dobro razvito, ker ima obilne in dobro urejene knjižnice in druge lepe in vzgojne naprave. In pa — časa več! Vsega tega

po deželi nismo. In, kako krvavo rabimo ravno zdaj šolski list, (ko nismo knjižnic, oz. so, pa premašne, ko ni beril) to uvidi vsakdo! Z mladinskim listom ne bi bilo našemu zelo razdejanemu šolstvu nič ali bore malo pomagano. Nekak kategoričen imperativ bi pa bil za vse šole, da si nabavi vsak učenec mladinski list, ako se isti spremeni v šolski list. Ker bi pa bil steherni učenec naročnik (studi ubožnejši) šolskega lista, bi zato tudi bila lahko cena nižja. In — šolski list bi pridno prebirali tudi stariši otrok in drugi odrasli. Imel sem priliko to opaziti sam, ko so učenci prinesli vsak svet »Šolski list« iz Jugoslavije. Romal je iz reke v reko in z nekakim vidnim veseljem so ga dali še meni brati, in to brez moje zahteve.

Torej — dvigajmo naše šolstvo in dajmo zato našim otrokom kaj prave duševne hrane, pa ta bodi vseobča! Naprej naš »Šolski list!«

VELJKO SOKOLIĆ:

Geometrija u osnovnoj školi.

U 1. § zakona za osnovne pučke škole, u kojem je istaknuta zadača puč. škola, veli se doslovno:... »opskrbljivati ih (decu, gojence) znanjem i veština potrebnim, da se mogu dalje izobražavati za život«... Teme je izričito rečeno, da je puč. školi gajiti sve ono »znanje i veštine« —, dakako u onem opsegu u koliko se to može podati u puč. školi —, što će jednom, sadašnjem gojencu, buducem građaninu, biti nužno u njegovom svagdašnjem životu, dakle ono, čime će se on moći praktički poslužiti u svom radu. Iz citirane zak. stavke jasno proizlazi, da puč. škola ne može podati svome gojencu sve ono što će njemu kao »čestitu čovjeku i valjanom državljaninu« biti od preke potrebe u svagdašnjem njegovom životu. Ali, ako mu škola ne može u zaokruženoj celosti podnipošto to dati, a ipak je njezina »zadača« podati mu takvih i toliko temeljnih zaliha (pojmova), na kojima će se on moći dalje za »život izobražavati«.

Jest, čovek se dandanas mora uzgajati i za život; mora si već od rane svoje mladosti opskrbljivati, zgrtati koli religiozno - moralno, etičke i estetske principe, toli i praktično znanje, veštine, a to za to, da kad jednom stupi u svet — recimo — u život — uzmogne održati sebe u vrtlogu borbe bez odaha za eksistencu i prvenstvo, a ne da sustane, padne već na prvim koracima svojeg tek započetog »samostalnog hoda«.

Tim zahtevima udovoljiti, nje u realnosti provesti briga je uzgajatelja. Uzgajatelj je toga radi dužam motriti i sabirati, a da uzmogne gojence svoje voditi tako, da im nastup u život ne bude prenuće iz sna, nego kao lagano sistematsko približavanje udaljenih predmeta.

Težak je to uistinu zadatok, ako i častan! Težek za to, jer nastojanje uzgajateljevo biva sprečavano sa sijaset raznovrsnih manje ili više težih zapreka, što ih on odstraniti ne može, ali za to ono, što se na njega samog odnosi: on motri, razmišlja, prokušava i nastoji da stečeno iskustvo (znanje) aplicira na svojim gojencima, da njime u njima razvije harmonično delovanje uma, srca i volje, a da ih time prieve u svet kao individue, koji ne će trebati ni tudjih nogu ni ruku ni očiju, nego će si moći sam: pomoći u pribiranju onih potreboča, što će im kao produktivnim individuima ljudske zajednice od potrebe biti. Tko se time za mladost opskrbio nije, taj skupno plača »školu života« u odmakloj dobi svojoj. Vreme leti, a mati narav dosledno provadja zakone svoje. Održati se, odoleti, — bio to pojedinac ili zajednica — u današnjem vrtlogu, utakmici, može samo onaj, oko kojega se za dobe postaralo da mu se izvestači i oko ruka, a razvije um, srce i volja.

Uzgajatelj razmišljajući o tome, uložit će sve svoje znanje i veštino da se što bliže primakne tome cilju svestan, da će time uzgojiti vrednih jedinica narodu svome, a zvanje svoje podići na onu višinu, na kojoj bi on želio da se uistinu več danas nalazi.

Razmotrimo da li je sa izloženog stanovišta opravданo poučavati geometriju (reci »geometrij. oblikoslovje«) u puč. školi.

U geometriji vlada stroga logična i uzročna sveza. Njezine istine ne stoej svaka o sebi, nego jedna o drugoj ovisne kao karike u lancu; gdje se jednom taj niz pretrgne, ponostaje veze, znanje gubi svoju vrednost. Nužno je dakle, a da se tome izbjegne, od elementarnih stečenih pojmova pa dalje k složenima, imati uvek jasno poznavanje uzročne sveze njihove, na kojoj se temelji tek poznata istina, na prepoznatim, i u čemu se jedna od druge u bitnosti razlikuju.

Da to održi, mora gojenc razmišljati, dozivati si u pamet poznato, učvršćivati u pameti i jedno i drugo, ako želi da se poukom okoristi. Time se vežba razum, pamčenje, sećanje (obnav. spoznaja).

Stečene spoznaje osnov su gojencu, na kojem on apstrahcijom i determinacijom dolazi do novih spoznaja, do pronalaska novog zaključka, koji mu eklatantno pruža neobrov dokaz istine, do koje je on sam došao, — rukovodenjakovo veštinom uzgajateljevom. Takovo ustrajno nastopanje, u tom pravcu, jača njegovo (gojenčeve) htenje. »Vežbanje u što strožem mišljenju jača čuvstva za istinu i pravdu, jer svaki korak, kojim se razabire istina od neistine očiščava u gojencu sposobnost i želju, da i u životu spoznaje i brani pravdu.« (Reidt.)

Točnost i red što mora da vlada u geometriji pobuduje u gojencu čuvstva skladnosti — estetska čuvstva, dok mu geometrijski oblici pružaju ugodnu i milu zabavu da te likove slaže u slikovite ornamente i time daju dovoljno maha delatnosti mašte.

Ali osim toga imade geometrija i praktičnu svoju vrednost i to u celokupnoj pouci, kao i u svagdanju života. Sa računstvom ona je u neprestanom dodiru i pomaže razumevanju njegovih istina.

Geometrija ne trpi suvislih reči, ni frazerstva, nego zahteva kratak, potpun, razgovetan i ispravan govor. Njezinim likovima (geom.) upoznava se gojenac već u prvom razredu puč. škole i to kod crtanja različitih predmeta, što ih se poduzima iz zorne pouke.

Kad već je dobom poodmakao, susreće se s njome pri pouci crtanja. A zar se njome (geom.) ne poslužujemo kod pouke u zemljopisu kac i drugih predmeta?

Tako biva u škol. životu, a da li je ona i u svagdašnjem životu od potrebe? Ta to, mislim, ne će nitko nekati, jer se svatko mogao o tome s dana u dan očevidno uveriti. Geometrija je potrebna ne samo stručnjaku, nego i svakom zanatljiju, radniku...

Ta zar se može i zamisliti zanatljiju, radnika, koji ne bi metrom u ruci merio, primerivao; pravio na crte — ako i primitivne — za izvedbu zamišljene radnje; a napokon zar on (zanatljija, radnik) kod izvedbe same radnje ne označuje crtama i bilezima protegne izvedbe svoje radnje? A zar seljak, mornar, švalja ne trebaju temeljnih poznavanja geometrije?

Očivš vse to, mora, da se začudimo zašto se geometrija tek nedavno stala gajiti i u puč. školi, ako uzmemo na oko baš njezinu vrednost, što ju ona imade u svagdašnjem životu. Tome je mnogo doprinela logična strogost i uzročna sveza, što spaja geometrijske istine jednu za drugu. Baš ta logična strogost i uzročna sveza dala je povoda bajci da geometrija nija za svakoga, a osobito ne za djecu. Obično se veli: pesnik i matematičar moraju se roditi. »Istina — odvraća na to Falk — da se produktivna matematična glava mora roditi, isto tako kao i pesnik; ali kao što se milijuni neproduktivnih pesničkih glava mogu razumevat i s nasladom čitati pesme, ista tako mora i čovek zdrava razuma biti sposoban, da prima pronadjene matematičke istine.«

Cudnovato će se možda nekome činiti što ovde govorim »o geometrijskoj bajci«, ali me nato ponukalo to, što i dandanas imade individua, koji vele »da geometrija nije za pučku školu«, a to zato, jer neće da priznaju, da sve stoje do metode. »Znastvena ova gradja — veli Spencer — koja je, ako se općeno uči, suhoparna, dapače odurna, postaje, ako se sledi prirodna metoda, do skrajnosti zanimljiva.« Pa ako su odrasli promatranjem raznovrsnih predmeta došli do geometrijskih pojmova i činjenica, čemu da i naše gojence ne vodimo tim putem? Za to moram ustvrditi, da jedino i valjano ishodište geometrije u puč. školi jest i ostaje empirijsko promatranje predmeta; dok to tvrdim, nisam htio time reći, da se kod pouke toga predmeta imaju mimoći ostali putevi pouke. Ali ako se tim putem nije išlo od prvoga njegova (gojenčeva) nastupa u školu kako se onda može zahtevati da nam gojenac izvede ono našto ga mi, i nitko drugi, priučio, putio nije? Mi mu dosada vežbasmo samo pamčenje; naš je učenik dosada sedio u školi, a mi mu kao »kroz levak« ulevasmo u njegovu dušu formule, §§, oblike i brojeve i on se — »kao pijan plota« — držao toga, dok nije napokon uvidio da životne prilike traže drugo i da mora — pod silom prilika — započeti sa auto-uzgojem želi li održati sebe kao jedinicu, koja se ne će izgubiti u masi istovrsnih individua do prostog orudja bolje uzgojenih i izvezbanih takmaca, nego biti aktivan član zajednice, kojoj pripada. Pa kao što se tako postupalo kod svih disciplina, što se podavaju u puč. školi, tako se isto postupalo i sa geometrijom. Mešte da se gojenca indukcijom dovelo do pojmljiva; mešte da se vežbalo njegovo oko i ruke; mešte da se podržavalо njegovu znatiželjnost, da okušava svoju telesnu i duševnu snagu (sposobnost), mešte da ga se baš u ovom predmetu vodilo putem ponovnih otkrića: podavalо mu se to sve gotovo: formule, oblike, brojeve.

I kad nije išlo, kad je zapinjalo, onda se reklo: »nema joj (geometriji) mesta u pučkoj školi. Ali, ako se pretpostavlja da je pravilno promatranje temelj pravilnom sudjenju, onda ne mogu pojmiti, kako se

moglo doći do takva zaključka a to tim manje, što je očito da obrazovna snaga geometrije nije u znanju, nego u spoznamu.

Naučite gojence: meriti, dodavati i oduzimati u prostoru; slagati, graditi, motriti ne samo na šolskoj ploči, nego na predmetu, u školi, domu, vrtu, polju i ulici, pa čete se onda sigurno uveriti da zbilja geometrija pripada pučkoj školi kao osnova opće če veće obrazovanosti; ali čete se takodjer uveriti i o tome da za nju nije znanstvena geometrija. »Našem kričnjem, — veli Rousseau — nadmašuje geometrija shvatljivost dece. Metoda umovanja nije za decu. Za njih je metoda zornost. Mi ne smemo misliti mešte njih, ona moraju sama misliti. Ja ne kannim učiti Emila geometriju, nego on je učiti od njega; ja ču tražiti razmere, a on će ih nalaziti, jer će ih tako tražiti, da ih nači mora.«

Tako Rousseau pred sto i više godina. — Dá, pa ipak se još ni do danas nije to provedlo, još i dandanas škol. pleča, suhoparni tekst i brojke prevladaju u toj pouci, pa za to i ne vidiš u tom predmetu onog uspeha, kakva bi uistinu videti morali.

Ali kudkamo bi to drukčije izgledalo kad bi naši gojenci sami merili nesamo na šolskoj ploči i u školi, nego i napolju, na svojim ekskurzijama n. pr. oranicu, dio ceste, zid...; kad bismo ih naučili ne samo meriti, nego i motriti predmete što ih okružuju u školi, domu i prirodi. Za to i potpunim pravo veli Kehr: »Jedan sat geometrijske pouke u polju više vredi, nego deset u školi! Ijer tamo učenik vežbom spozna, da je geometrija nesamo znanost, nego i veština.« Förster traži više, jer kaže: »Ako se učenici puč. škole ne dovedu do toga, da mogu izmeriti površinu zida, dvorišta, lehe u vrtu itd., onda im geometrijska pouka daje slabu ili nikakvu korist za život.«

Dakako da ovakva metoda nije metoda »uspeha«, ali ako nije, recimo, metoda »efemernih uspeha« (parada) jest metoda, koja podaje razgovetne, jasne predodžbe, pojmove, koji dakako ne će poslužiti za »paradni uspeh« — kod neupućenih slušaoca — ali će biti solidna baza za dalnje usavršavanje poverenih nam gojenaca, a za tim i moramo u prvom redu ići.

(Svretak slijedi.)

Zborovanje

»Zaveze jugosl. učit. društva v Ljubljani« v Mariboru v dneh 27. in 28. avg. t. I.

To je bilo 33. zborovanje organizacije slovenskega učiteljstva, a obenem tudi zadnje v tej obliki, kajti v tistih dneh je »Zaveza« likvidirala in se preustrojila v smislu UYU v Beogradu v ljubljansko poverjeništvo te organizacije.

V petek, dne 27. augusta ob 10. uri je imel sejо upravní odbor, ki je razdelil delo vsem 4 odsekom, ki so v svojih sejah obravnavali odkazane naloge. Zvečer ob 18. uru se je sešel upravni odbor drugi z odseki, kjer so poročevalci podali posamezne sklepe in predloge, od katerih najvažnejše hočemo podati na drugem mestu. Drugi dan, na 28. avgusta, je v veliki dvorani »Narodnega doma« zborovala delegacija.

Točno ob ½ 10. uru je otvoril tov. Jelenc zborovanje in se v svojem govoru spomnil domovine, kralja, prestolonaslednika, slovenskega učiteljstva neodrešenih krajev ter podal še v kratkih potezah oris enoletnih dogodkov v življenju organizacije. Pred prehodom na dnevní red se je spomnil v primernih besedah obeh naših umrlih pedagoških pisateljev ravn. V. Bežka in H. Schreinerja.

Nato je pozdravil delegacijo dr. Lj. Pivko v imenu Sokolskega Saveza SHS in češkega Sokolstva, a ko sta med delegacijskim delom prisla v dvorano podpredsednik narodnega predstavnštva dr. Ribar in minister dr. Kukovec, sta še onadvaya povzela besedo. Minister Kukovec je pozdravil delegacijo v imenu zadržanega ministra prosvete Sv. Pribičevića.

Iz obširnega tajniškega poročila omenjam sledeče: »Zaveza« steje danes 33 učit. društva s 7. častnimi in 2277. pravimi člani. Prirastek od lanjskega leta znaša 663. »Zaveza« je pridobil novo društvo za Prekmurje, mariborsko učit. društvo je sedaj samostojno, ker se je za okolicu osnovalo posebno društvo. Del učiteljstva iz logaškega okraja se je združil v novem cerkniško-loškem društvu. V zasedenem ozemlju je izgubila »Zaveza« 9 društev s 784 člani.

Lani je znašala članarina še 48 K, a je postopoma narastla na 120 K, od katerih gre »Zaveza« 108 K, ostanek pa domačemu društvu. Člani dobivajo »Zavezine« liste zastonji, naročnina za nečlane pa je bila 30 K za »Popotnika«, 40 K pa za »Učit. Tovariša«. Sklenilo se je, da ostane za letos članarina za člane ista; v najslabšem slučaju se obseg listov zmanjša in čas izhajanja podaljša. »Zvonček« (list za mladino) ima 2014. naročnikov, a je vendar gmotno na slabih nogah. Treba bo naročnino znatno zvišati, ali ga sploh opustiti.

Vodstvo je imelo 6, upravni odbor 2 seji, a največ tekočega dela je opravilo strokovno tajništvo. Rezervni sklad, ki je krepko podpirjal »Zavezo« v poslovanju, izkazuje že 23.151 K prostovoljnih doneskov. Nekateri odseki niso mogli redno delovati, temvečje je bilo gibanje v društih. V Dravogradu so se sešla 4. učit. društva na skupno delovanje. »Zavezina« pravila in poslovni red je

treba izpremeniti po pravilih »UYU v Beogradu«; pravila društva pa po novih vzornih pravilih. Vodstvo »poverjeništa« tvorita odslej ožji in širši pokrajinski sovet. Prvi sestoji iz poverjenika, blagajnika, 2 odbornikov, glavnega tajnika in glavnega urednika pokrajinskega glasila. V širši sovet spadajo, poleg članov ožjega soveta, še predsedniki vseh okr. učit. društev. Prve štiri člane ožjega soveta voli delegacija, zadnja dva pa imenuje širši sovet. Stroške za seje ožjega soveta krije pokrajinska blagajna, one predsednikov učit. društva, kadar so pozvani k sejam, pa blagajna domačega društva. Vsak član obeh sovetov ima svojega namestnika. Delegacija voli tudi 3 člane nadzorstva uprave pokrajinskih poverjeništev. Vse volitve se vrše vsaka tri leta.

V svojem poslovanju z oblastmiso je obrnila »Zaveza« večkrat kar sama na razne šolske in izvenšolske korporacije v deželi in Beogradu; najčešče pa je storila to po posredovanju »Učit. Udr. v Beogradu«. Načrt zakona o narodnih šolah je bil po društvenih temeljito obravnavan, in kasneje predelan od posebnega odseka. Naredba o znižanju učit. naobrazbe na 3 leta je bila na protest »Zaveze« za Slovenijo preklicana. Vsa medvojna leta se štejejo učiteljstvu takoj po zrelostrem izpitu v službeno dobo. »Zaveza« je pristopila kot član gospodarske zadruge »Samopomoč« in je v to svrhu vplačala 4800 K. Pristopila je tudi k Jugoslovenski matici z enkratnim zneskom 1000 dinarjev. Srbsko učiteljstvo je zbral vsoto 1000 fr., ki se je razdelila polovično med »Popotnika« in »Zvončka«. Šolski list je izšel v treh izdajah za vse učne stopnje. Ustanovilo se je »Učiteljsko razsodišče«, »Tovnica učil in šolskih potrebščin« in »Učit. zdraviliški dom v Rogaški Slatini. Vkljub ureditvi učit. plač se učiteljstvo ne smatra še kot državni nameščenec; potrebno je, da narodno predstavištvo sprejme še poprej načrt uradniške pragmatike. Učiteljstvo hrvatskih in srbskih pokrajin je deležno tudi stvarnine in kuriva. Država pa noče prevzeti tega bremena nase v korist slovenskega učiteljstvu, ampak pravi naj store to občine. Tudi 25% draginjskih doklad, ki jih od 1. junija t. l. uživa uradništvo cele države in učiteljstvo Srbije, Bosne, Hercegovine in Črnejore, nima še slovenski učitelj. (Tu je podrobno osvetljeno razmerje »Zaveze« do Slomškove Zveze, ki ga ne bomo podajali, ker nas zadeva čisto nič ne zanima.) Razmerje do sedanjih šolskih oblasti ni tako ugodno, kakor v prejšnji upravni dobi. Lokalnega separatizma na škodo skupnosti ni smeti gojiti. Šolstvo naj se centralizira in naj bo pod državnim nadzorstvom. Vzpostavlja naj se spet javno žensko učiteljstvo v Mariboru. Učiteljstvo se ne strinja z zadnjimi nadzorniškimi imenovanji, ker so se izvršila preko njegove volje in so protizakonita. Sestava višjega šolskega sveta je za učiteljstvo krivična. Zastopniki cerkve in srednjega šolstva imajo v njem ravno toliko mest, kakor ljudsko- in meščansko šolsko učiteljstvo. Slednje bi moralo dobiti vsaj še dva zastopnika v njem. Ljudske šole nadzoruj ljudskaški, meščanske meščanskošolski in srednje srednješolski učitelj.

Po tajniškem poročilu je govoril podpredsednik A. Gruš s 25letnem delovnem jubileju predsednika L. Jeleni in blagajnika F. Luznarja, ki sta bila v teh funkcijsih izvoljena l. 1895. v Novem mestu in ki sta jo opravljala požrtvalno skozi dolgih 25 let.

Blagajnik Fr. Luznar je poročal o računskih zaključkih listov in opozori, da je imela »Zaveza« v 1918. l. 5363.32 K premoženja, ki je narastlo v letošnjem letu na 17.735.86 K. Sprejme se proračun za leto 1921., ki izkazuje 264.000 K dohodkov in 261.280 K stroškov s prebitkom 2720 K. Predlaga za 1921. leto isto članarino, v kateri pa naj ne bo vsteta članarina Zveze javnih nameščencev, ki znaša 12 K na člana. To vsoto morajo kriti sama društva po posredovanju vodstva. Ker ni odbor »UYU v Beogradu« še sporočil svoje članarine, naj učiteljska društva, ko zvedo zanko, kar sama vzdignjo celo članarino (preko že določenih 120 K) v toliko, da bodo krite društvene potrebščine in članarina Udrženja. Predlaga obenem zvišanje naročnine za nečlane in sicer za »Zvonček« na 30 K, za »Popotnika« na 40 K in za »Učit. Tovariša« na 60 K.

Blagajnik rezervnega sklada Iv. Petrič poroča, da znašajo dohodki tega 23.201 K in stroški 14.803 K, tako da je ostalo v blagajni 8398 K.

Nato je poročal A. Hren o mariborsko-velikovskih resolucijah, ki kritizirajo podrobno delovanje »Zaveze«. Predlogi in resolucije (ki jih »Tovariš« ne omenja nikjer) niso bili sprejeti.

Točka o javni kvalifikaciji, o kateri je poročal Iv. Bezeljak, je ostala vkljub dolgotrajni debati nerešena.

O pasivni volilni pravici učiteljstva, o kateri je govoril Jos. Lapanje, so bile sprejete primerne resolucije, ki so se odposlate na pristojno mesto.

Vprašanje nadzornikov je temeljito obdelal Drag. Humek, ki je predlagal sledeče resolucije: 1. Ljudska šolo nadzoruj ljudskaški učitelj, ki je v pedagoško-didaktičnem in stanovskem oziru popolnoma neoporečen. 2. Meščanske šole nadzoruj poseben višji šol. nadzornik. Prideljeni mu morajo biti aktivno delujoči strokovnjaki za posamezne skupine, ki imajo naloge v pedagoško-didaktičnem oziru nadzorovati učiteljstvo dotedne skupine. 3. Pravico imenovanja nadzornikov imej samo ministerstvo. Učiteljska organizacija pa imej pravico staviti predloge, ki se morajo upoštevati. Dodatni predlog, ki ga je delegacija tudi sprejela, se glasi: Za ženska ročna dela na ljudskih in meščanskih šolah naj se kot nadzornica nastavi strokovnjakinja.

Fran Voglar je poročal o gmotnem položaju učiteljstva in so bile sprejete nekatere resolucije (ki jih pa »Tovariš« zopet ne prinaša nikjer).

O vprašanju ženskega učiteljstva v Mariboru je govoril L. Jelenc in je bil sprejet njegov predlog, ki se glasi:

Stojimo na principijelnem stališču, da naj se vsgajajo učiteljice za javne šole na javnih učiteljih. Ker edino državno žensko učiteljstvo v Ljubljani ne zadostuje potrebam javnega šolstva in je za štajerski in koroški načranci preoddaljeno in premajhno, zahtevamo, da se mariborsko žensko učiteljstvo takoj zopet otvari. Zahtevamo to tem bolj, ker je to izrecna želja ljudstva, ki jo oblasti morajo upoštevati. Ako bi se pa samostojen zavod zaradi pomanjkanja učnih moči res ne mogel vzdržati, naj se ustanove v prih. šol. letu vzporednice na ondotnem moškem državnem učiteljstvu.

Iz predlogov stanovsko-politiškega odseka posnemamo sledeče točke: 1. Na vseh šolah v državi naj se čas počitnic izenači. 2. Sklene se vplivati na pospešitev zakona glede uradniških prejemkov in službeno pragmatike. 3. Zahteva se od višjega šol. sveta, da razpiše vsa začasno zasedena mesta v Mariboru in drugod. 4. V očigledu da se učitelji-ujetniki še sedaj vračajo v domovino, naj se jim dovoli polagati drugi izpit tudi v l. 1921. po enoletnem službovanju. 5. Prosi se ministrstvo prosvete, da odloči za zastopstvo v višjem šol. svetu 3 mesta ljudskaškemu učiteljstvu (3 namestnike) in 1-mesto (1 namestnik) meščanskošolskemu učiteljstvu. Slovensko šolstvo naj dobi svojega referenta v ministrstvu v Beogradu, ki naj bo ljudskaški učitelj iz Slovenije.

Iz predlogov časnikiško-knjizvenega odseka sporočamo sledeče: 1. Izposluje naj se učiteljstvu poštne prosto izposojevanje knjig iz licealne knjižnice v Ljubljani. 2. Kmetijska družba za Slovenijo naj pošilja vsaki šoli po en izvod »Kmetovalca«. 3. Šolske knjige se sestavijo na podlagi »Šolskih listov«, kadar izidejo v celoti. 4. »Zavezina« knjižnica naj se uredi in naj bo na razpolago vsemu učiteljstvu. 6. Z večkratnim izdajanjem »Narodne Prosvete« se slovensko učiteljstvo strinja, a ne more prevzeti nikakega jamstva za eventualne previsoke izdatke. Kot poročevalc za Slovenijo fungira »Učit. Tovariš«. V svrhu propagande za N. P. se naroča učit. društvo, da strokovnemu tajništvu takoj javijo po 2 člana agitatorjev. Tajništvo jih bo javilo glavnemu odboru v Beograd*. 6. Za šolstvo naj izhaja poseben uradni list; ukine naj se obveznost prejemanja dosedanjega »Uradnega lista«.

Pedagoško-didaktični odsek je pritrdir edinemu predlogu nekega učiteljskega društva, naj se izvoli poročevalc (za vsako društvo), ki bi iz stanovskih in vzgojسلیل publikacij, zbiral vsa važna vprašanja in poročal stalno na zborovanjih.

Gospodarski odsek nima nobenega važnega predloga. S tem je bil izčrpan dnevni red delegacije in predsednik je v primerem govoru, v katerem se je spomnil ustavitev »Zaveze« tovarišev Kocbeka in Gradišnika, zaključil zborovanje.

Ožji sovet UYU — Poverjeništvu Ljubljana je sestavljen tako-le: Luka Jelenc, poverjenik (Anton Gruš, namestnik), Mirko Fegic, blagajnik (Fran Voglar nam.), Vilko Rus in Peter Močnik, odbornika (Ilka Waschettova in Vita Zupančičeva, nam.). V nadzorstvo so bili izvoljeni: Luznar Fran, Pulko Valentin in Kovač Zdravko.

Tako po zborovanju se je vršila prva seja širšega soveta UYU, pov. Ljubljana, na kateri je bil imenovan za strokovnega tajnika Rudolf Dostal. Vprašanje urednika »Učit. Tovariša« (ker se ni pri zadnjem razpisu uredniške službe oglašil nobeden kompetent) ostane odprt.

* Glavni odbor »UYU v Beogradu« je odločil, da bo odslej izhajala »Narodna Prosveta« kot glavno glasilo večkrat na teden, morda celo kot dnevnik; pokrajinska glasila naj bi pa izhajala štirinajst — ali osemnevno. (Prip. ured.)

IZ ORGANIZACIJE.

Poziv na učiteljsko skupščino u Matuljima, koja će se obdržavati u puščkoj školi u Matuljima dne 7. oktobra 1920. točno u 14 sati uz

Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnje skupščine. — 2. Priopćenja. — 3. Nove nastavne osnove za opće puščke škole. — 4. Domače mesečne učiteljske konference. 5. Pitanje ustrojenja kotarskih učiteljskih društva. — 6. Slučajnosti.

Odbor.

Odborska sednica hrvat. učit. Istre držala se u Opatijski 1. septembra. Odlučilo se i opunovlastilo sazvanike naše, Fr. Bafa i Aug. Rajčića, da sastavite čitanke za hrv. puščke škole, čega se oni več prije lotiše, te će moći do skora predložiti na recenziju. Prvu i Drugu čitanko. Ostale čitanke uz slovničko-jezični dodatak sledile bi tiskom iduče godine. — Za hrv. škole prevele bi se računice poprimljene za slov. škole Trsta i pokrajine, a takodaj talijanska vežbenica po uzoru Turmlirzove nem. vežbe.

Oldučilo se nadalje, pošto smo sada u »Zvezi slovenskih učit. društva« v Trstu, da se naše učitelj. udruženje razširoji na tri manja društva, čime će biti učiteljima olakšano prisustovanje glav. skupščinama i da aktivno deluju u radu. Tako će opet niknuti učit. društvo voloskog kotara, drugo na otocima, a treće ono naše stare Istre. Glavna skupščina držat će se idučeg meseca. — Sednici prisustvovali su ujedno i članovi odbora za sastav novih škol. knjiga.

Š.

ŠOLSKE VESTI.

Učiteljska vest. Hrvatske dopisnike opozarjam, da je na tovariš Vinko Sepić, nadučitelj v Buzetu prevzel urejevanje hrvatskega dela »Učit. Lista« in da se morajo odslej vse rokopisi pošiljati na njegov naslov in ne več na Središnji odbor hrv. učit. društava za Istru v Kastvu, takodaj se je vršilo dosedaj.

Otvoritev slovenskih šol v Julijski Benečiji. Pod tem naslovom je prinesel tržaški »il Piccolo« od dne 28. septembra t. l. sledeči članek: Dne 1. oktobra t. l. bo pričel redni pouk v slovenskih šolah Julijske Benečije. V tem letu bodo imele te šole, vsled raznih vzrokov tehniške hravni, nepretrgan pouk. Število vpisanih v šol. letu 1921 je približno isto kakor v lanskem letu, ki je ob koncu doseglo 6470 učencev; v tem številu so zapopadeni tudi učenci privatne šole iz ul. Giuliani in cni srbske šole v ul. Vincenzo Bellini.

Pripravlja se načrt, po katerem se bo izpremenila privatna šola v ul. Giuliani v občinsko, ali pa v državno; iste usode bo najbrž deležno tudi 7 otroških vrtec, ki dozdaj niso bili javni. Zdi se tudi, da bo tehnična gimnazija v Idriji v tem letu prestavljena v Ajdovščino, kraj, ki pa ne bi bil preveč primeren za to svrhu.

K predmetu je opomniti, da se je vsled pomanjkanja srednjih šol s slovenskim učnim jezikom izselilo v tem letu v Jugoslavijo okrog 450 učencev, v svrhu nadaljevanja svojih naukov in, da je preko 500 učencev, ponajveč učiteljskih kandidatov, že stalno tam nastanjenih, ker je edini slovenski zavod tega kova v Tolminu, kakor se nam zatrjuje, nepočlen in ne odgovarja vsem zahtevam.

Zato se na gen. civ. komisariatu pripravlja načrt preosnove tega zavoda in ustavitev nove srednje šole, da se s tem omogoči velikemu delu dijakov, ki se danes selijo, študiranje na šolskih zavodih Julijske Benečije, kjer bi se uporabljali sistemi, učni načrti in učitelji potrjeni od naših oblasti.

V prvem odstavku se je pisec tega članka gotovo zmotil, ker govori o šolah v Julijski Benečiji, medtem ko je razvidno iz števila učencev, ki ga navaja, da misli tu le na šolstvo tržaškega mesta in njegove okolice. Na članek se povrnemo v prihodnji številki našega lista.

Izpiti usposobljenja. Centralni urad za nove pokrajine v Rimu je na predlog gen. civ. komisarijata v Trstu določil sledeče: 1) Nobeden učitelj v tej pokrajini ne more biti pripuščen k natečaju za definitivno mesto, če ni položil predpisane izpitske usposobljenja; 2) tem izpitom se priznava vsa pravna veljavnost za natečaje, za eventualne imenovanja na mesta šolskih voditeljev, za eventualne nadzorniške službe itd., kakor je bila priznana pod bivšo vladavino; 3) k predstojecim natečajem za prazna sistemizirana mesta v Jul. Benečiji se bodo pripustili samo učitelji iz te pokrajine, ki imajo predpisano izpričevalo usposobljenja; 4) po določbah okrožnice 3117/7512 št. 2 od 5. aug. t. l. se bodo mogli upoštevati tudi učitelji, odpuščeni iz učiteljstva v kraljini, a samo pri namestitvah na provizorična mesta. Vsled teh odredeb se bodo čimprej sklicale izpraševalne komisije za izpiti učiteljskih usposobljenj in razpisali natečaji za definitivna mesta. Vprašanje izenačenja veljave učiteljskih izpričeval, dobljenih v starih in novih pokrajinih kraljestva, je prepuščeno končni rešitvi ministra za javno šolstvo, ki ga bo rešilo potom ukrepov in organičnih reform. — To bi bil tedaj edini uspeh enoletnega cincanja. Do teh rezultatov bi bila lahko oblast prišla tudi pred enim letom, ker njena današnja odredba pomeni reaktivacijo starega načina, le z eno razliko, ki je pa ni podcenjevati, namreč: provizorična nameščanja moči iz kraljestva. Težišče vsega učiteljskega gibanja v tem vprašanju pa ni šlo za tako rešitvijo, ampak je hotelo izvzeti popolno priznanje superioriteti izpričevala usposobljenosti, pridobljeni po avstrijskem zakonu, nad učiteljsko diplomo iz kraljestva, ki ne pomeni za nas, nič več in nič manj, kakor le golo učiteljsko maturu. Kajti v Italiji ne poznačajo naših izpitskih usposobljenosti, ker jih noben italijanski šolski zakon ne določa. Rešitev te točke bo tedaj prinesla še le aneksija. Kdaj se bo to zgodilo, pa si nihče ne more predstavljati, ker je aneksija neke vrste jabolka, ki zori — počasi!

Okrajni šolski svet. Gen. civ. komisariat razglaša, da je oblast v Rimu sprejela njegov predlog za vzpostavitev vseh okrajin šolskih svetov in da izide v kratkem tozadneva odredba ministrskega predsedstva. Obenem sporoča tudi, da je sistemiziranje materialnega stanja goriškega in istrškega učitelja že blizu svoji končni rešitvi, ker so se storili tozadneva koraki pri zavladnjem ministru.

Osebna vest. Poročil se je tovariš M. Mikuž iz Sp. Idrije s tovarišico M. Bukovec, učiteljico v Tolminu. Novemu paru obilo sreče!

Po dolgih šestih letih se je srečno vrnil iz ruskega ujetništva naš tovariš Nazarij Križman, učitelj v Sv. Krizi pri Trstu.

† **Viktoria Bole.** Neizprosna smrt je posegla zopet v naše vrste. Ugrabilo nam je vrlo in dragi tovariš. Preminula je v najlepši dobi svojega življenja, ravno v času, ko tako krvavo potrebujemo v naših vrstah stanovske in narodno zavedne tovarišic in delavk na šolskem polju; takšnih, kot je bila ravno pok. tovarišica Boletova. Spremili smo jo k večnemu počitku dne 13. septembra ob skromni udeležbi. Izvenredne razmere zadnjih dni v našem mestu so bile vznok, da je mnogi niso spremljali na zadnji počit. Tudi je bila revica vsled dolge bo

leti za pljučno bolezničjo ter je iskala v tem času zdravja v zdraviliščih izven Trsta in je slednjič mirno in udano izdihnila svojo blago dušo dne 11. septembra v Magdalenski bolnišnici v Trstu. Pojnjica je bila vestna in vzorna učiteljica in odgojiteljica, priljubljena po vsod, pri otrocih in starijih. Dovršila je učiteljišče v Gorici l. 1904. in je potem službovala kot pomočna učiteljica na raznih šolah; stalno pa v Sv. Križu, Barkovljah in slednjič v Rovanju, svojem rojstnem kraju.

Naši 3 mes. praznici. Ove godine trajali su nam čitava tri meseca. U svoje doba trajali su samo 6, a onda 8 sedmica. Sada valja sve preinaciti, da bude barem nešto drukčije, ako i ne bolje. Ako se htelo sa tro-mes. počitnicama učiteljstvu nalaškat, moglo se to kod i kamo svrsihodnije sa bolje uredjenim berivima. No na ove preduge praznike mrmlje svaki savesni učitelj i — voditelji škol. dece. Mi držimo naime, da bi dvo-mes. praznici sasna odgovarali učiteljskim i dečjim potrebama od mora. Roditelji pravom prigovaraju, da će deca u tri meseca neučenja mnogo zaboraviti. I hoće zaista, osobito seoska, pošto ova nemaju zgode ni pobude da uče kod kuće sama. Roditelji i dom ne mogu im pomoći uza tu dobru volju. Imade iznimaka. U tomu svakako bolje u gradovima, pošto gradsko daje imade u kući i na učici pobude da čita i piše. Ali ipak držim, da i trščanski roditelji ne će biti zadovoljni sa našim produljenim počitnicama. Stoji svakako, da će nam deca mnogo školskoga zaboraviti, osobito 1. godišta, tak da će učitelj morati s njima izgubiti na početku šk. god. 20 i više dana dok nauče — zaboravljeno. Jedva tada nakon opetovanja moći će preći na novo gradivo. Osim navedena, ovako dugi praznici bezdvjibenje će štetno vplivati na vladanje i moral dece. Seoska mladež bar radi u polju i kući, ali gradska samo vrluda dangubeči ulicama, gde podležu zlim uplivima ulice. To će bolno osetiti učitelji na početku šk. god. — Sledje odatle naravne posledice: učitelj će se morati mnogo više truditi, dete ne će smoci u 9 škol. meseci učevnog gradiva, pogotovo ne će onog, što nam ga predložiš. Dabome ne će ni trščanska škola toliko probaviti, a nekmoli seoska, gde poljedelsko zanimanje dece i udaljenost otečeva redovito polaženje škole. Odatle sledi ostale žalosne posledice, da će nam deca ostavljati školu sa manje znanja i veština, da će škola gubiti prestiž, te da ćemo kulturno slabije i polaganje napredovati. Imat ćemo više analfabeta. — Napokon će naši produljeni praznici, ako i neopravданo, ljudstvo uzbuniti proti učiteljstvu. Takova su vremena. Kruži svetom ona: radi, ako češ da neprogonjeno živeš med ljudstvom. Narod veli barem u sebi: naš učitelj ne podučava tri meseca, tri meseca ne vadi. Za to: anatema! Dole s njime! Porodi se u njemu mržnja, kivnost. Ne znaši svi, bar nisu osvedočeni, da učitelj može i mora raditi i u dana škol. praznika. Mi dakle nismo za tro-mes. počitnice, akoprem nam priuštavaju osobnu lagodnost. Ovo valja da mi učitelji istaknemo.

Vice.

Na rad! Iza tromesečnog rastoka i odmora evo nas učitelje u školi; evo nas na početku škol. godine na bojištu rada, teškog i odgovornog rada, što iziskuje telesne duševne plnosti. — Nagre, te duševnog ravnotežja. Ako i znademo, da nam valja započeti tim školskim rastom toli napornim ipak mi e nega: e plašimo. — E dapače blaženim smeškom i veseljem dočekujemo i to jedino za to, što smo narodni učitelji puni ufanja, ljubavi i vere, puni pregaranja i samozatajne. U sebi bo čutimo i nesvesno nešto, što nas — napred kreće, i samo napred. Ovo »nešto« u učitelju jeste njegova osobina i svojstvo pravog učitelja; ovo »nešto« čini ga učiteljem, a ujedno apostolom naroda, uzgojiteljem puka, propagatorom čistih idea. Mi nastavnici stvaramo ideje, stvaramo karaktere i javno mnenje, ako nešto i kasnije; mi kao mravlji stvaramo države, a kao crvi ih obaramo u vremenu putem evolucije. Mi se time pravom ponosimo, mi smo si toga svesni, mi prema tomu uverenju u dešavamo svoj život i — svoju politiku. No naša »politika« je naš školski rad, rad za prosvetu in napredak te civilizaciju širokih masa. Mi tako jesmo i postajemo narodni, pučki i čovečanski dobrotvor i pioniri ljudskih moralnih dobara. Mi podučavajući uzgajamo i obratno. A ima li plemenitej zadače što uzgajati mladež? Koja slavnija umetnost od one, koja nas zadaja znanost, krepošč, istinom i junaštvo? Učitelj i učiteljica su zato zaslужniji poštovanja nego oni što novac kuju, nego one lepe »napudrane« gospodjice u svili i kadifi. A svet nas ne poznaje nit nagradjuje zasluge naše, a mi smo ipak največi dobrotvori.

Mnogi zdrav čovek omalovažuje lečnika, komu se ipak utiče u smrtnoj pogibli. U zadnje doba Europa uprla oči u školu i na učitelje tražeći spas. Europa bo boluje; stožeri se poštenja i morala uzdrmali; pojmovi se mute i križaju; ideali ustupili mestu gramzenju za zlatnim teletom in telesnom uživanju. Zavladao svetom grubi materializam i razplodnost. No svet to več opaža i zgraža se s pomici na budučnost, pak več upire svoje oči na školu i na što bolji odgoj mladeži. Svi, i največi raskalashenci i moderni zločinci viču: dajte nam škole, dobre škole; dajte nam valjanih učitelja. Svi bo čutimo križu i bankrot čudoredja i istinske kulture. Javno mnenje zahteva natrag k čistom izvoru prosvete, natrag u školu poštenja te čiste istine znanja i moralu: dajte našoj deci plemenitih uzgojitelja i učitelja. Tu smo! Malo nas imade: nekoji od nas utonuli, arštrkali se i smalaksali, ostali bankrotirali duševno. Vičemo svima: natrag k sebi, ako možete! Natrag na rad uzgojni i posvetni. Trudni, bolesni svet nas to moli i zove u pomoč. Brod se utaplja — spasimo ga. Zasučimo rukave, brusimo oružje umu i znanja, opažimo se mačem ljubavi i strpljivosti, svesti i savesti, požrtvovnosti, radovosti i ustrajnosti. Spasimo brod, pa ga upravimo k idealnoj svrzi njegovoj. Upoznajmo boli svoje

i ljudske, pa ih lečimo. Spasimo sebe, spasimo školu. Uprimo sve svoje sile, da svet opet užlubi školu i učitelja. Postavimo ju visoko na pijedestal kulturni: nek ju svet vidi i gleda, pa da joj se divi i da u njoj uvidi i potraži melem svojim ranam i sidro spasa.

Radimo, da preprečimo gnjilobu; radimo, da lečimo i gradimo; spasimo prosvetu i veru u boljeg čoveka i bolju budučnost.

Vice Orljak.

Sestanek socijalističnega učiteljstva v Trstu. Dne 15. sept. t. l. so se sestali v Trstu zastopniki vseh socijalističnih učiteljskih organizacij Primorske, da se porazgovore o potrebi ustanovitve Zveze učiteljskih sindikatov za Primorsko. Sklenili so, da se sklice v kratkem v to svrhu ustanovna skupščina in so obenem določili delovni program tega dne. Po poročilu delegata furlanskih sindikatov, ki je govoril o spomenici, katera je bila predložena šolskim oblastim že meseca maja t. l., je bilo sklenjeno, da počakajo organizacije na odgovor še do 9. oktobra. V slučaju, da ne bi oblast odgovorila do tega termina, se smatra socijalistično učiteljstvo odvezano od vsakršnega obzira do nje in bo šlo po svoji poti. Z ozirom na znano odprtstive iz službe nekaterih učiteljev v Pulju, se določi, da se sestavi posebno odposlanstvo, katero naj zahteva od gen. civ. komisarijata, da se ti ukrepi prekličejo, ker so bili izdani iz političnih nagibov.

Popravki. V notici »Odpravnina omoženim učiteljicam« naj se zadnji odstavek popravi tako: za 20 let in več pa $2\frac{1}{2}$ letno plačo kot odpravnino. — Islandija ima 90.000 prebivalcev in ne 9000, kakor je bilo pomotoma objavljeno. — V notici o »Šolstvu na Kitajskem v predrevolucijski dobi« se mora glasiti stavek: Zgodilo se je, da so bili zaprti kandidati držani tako (dolgo)... tako strogo, da so večkrat pomrli.

Ljudskošolske knjige izidejo pozneje, kar se pravočasno objavi v listih.

Knjizevnost in umetnost.

Osnovni pojmi geometrije. Sestavil Fran Jeran, prof. na drž. realki v Ljubljani. Založila Jugoslovenska knjigarna. Cena 38 K, z dodakom 45'60 K; Ljubljana 1920. S to knjigo smo dobili prvo knjigo, ki se peča z opisno geometrijo. Knjiga bo, v kolikor se da sklepati po vsebinu, (avtor sam tega ni nikjer omenil) namenjena realnim gimnazijam, ki so nastale iz klasičnih gimnazij po razrarušitvi avstro-ogrške monarhije. Gotovo bo s pridom služila vsaj dejoma tudi za slovenske realke omistran in tostran demarkacijske črte, kjer se je do poloma učila opisna geometrija izključno v nemškem jeziku. Dobrodošla pa bo radi skrbno izbrane terminologije vsem, ki se morajo peticati s tem predmetom. Priporočati bi jo radi tega posebno učiteljem risanja na naših obrtnih nadaljevalnih šolah. — Za izbrano terminologijo naj omenim samo izraze: projekcijska ravnina in projecirna ravnina (ravnina projekcijskih trakov v V. poglavju Matekove geometrije), nasebna senca in odsebna senca (po Reisnerjevi fiziki samosvoja senca in vržena senca), zvrat in prevrat, prostorsko in ravninsko premičje. Manj srečen pa se mi zdi izraz »stožkosečnica«, ki ga je avtor prevzel od Mateka. — Slike so jasno in natančno izdelane ter bi zaslužile boljši, predvojniški papir; edinote slika »škatljice za vžigalice« na str. 113 ne spada med nje in bi bila lahko brez škode izstala.

L-o-

Nove knjige v zasedenem ozemlju. »Narodna tiskarna« v Gorici izda v kratkem dvoje knjig za slovensko ljudstvo zasedenega ozemlja in sicer Koledar za leto 1921. in pa knjigo drobnejših povestic z naslovom »Božje solze«, ki jih je postovenil naš goriški rojak, pesnik in pisatelj dr. Alojzij Gradnik. — Naročnina za obe knjigi znaša 4'50 L. — Z veseljem pozdravljamo delo goriških rodoljubov, ki niso pozabili, da je treba našemu ljudstvu predvsem dobre duševne hrane, ki naj ga krepi in vodi po pravi poti v teh težkih dneh trpljenja. Pri nas v Trstu menda ne čutijo te potrebe, ker čakamo zaman že leta, da bi se kdo spomnil na to in izdal nekaj dobrega slovenskega čitalja za naše ljudstvo. Preveč tičimo v politični brozgi, da bi se mogli spomniti na drugo!

B. Gojković: Opšte napomene. Pod tem naslovom je izšla v Skoplju brošura, namenjena srbskemu učitelju za »rad u školi i van nje, s obzirom na sašačnost«. Cena ji je 1'50 din. Dobti se v knjigarni »Učit. tiskarne« v Ljubljani.

Jugoslovenski Piemont. Zgodovina Srbije od Črnega Juriha do kralja Petra... Prvi del. Spisal dr. L. Lenard, Maribor 1920. Cirilova tiskarna. Str. 152, cena 14 K. — Knjižica je pisana poljudno in pojasnuje v prvem poglavju kulturne in socialne razmere srbskega naroda ob prehodu pod turško robstvo; v drugem opisuje srbske vstaje do Črnega Jurija, in v tretjem pa vstajo Črnega Jurija do prve osvoboditve Srbije.

Pododbor Udruženja gledaliških igračev SHS v Ljubljani bo začel izdajati gledališko revijo »Maska«, ki bo prinašala strokovne članke iz gledališke umetnosti, novosti in kritike iz dramatične literature, satire iz gledališkega življenja, slike gledaliških umetnikov in komediografov itd. Izhajala bo 2krat na mesec.

RAZNE VESTI.

† Otto Willmann. 14. julija t. l. je umrl 81letni pedagog in filozof Otto Willmann. Rojen je bil leta 1839. v Lissi na Poznanjskem, študiral v Breslavi in Berlunu jezikoslovje ter končno v Lipskem še pedagogiko. L. 1872. je bil imenovan izrednim, 1877. pa rednim profesorjem filozofije in pedagogike na nemškem vseučilišču v Pragi, kjer je ostal do svojega upokojenja v l. 1903. Ž njim je umrl eden največjih sodobnih filozofov in pedagogov nemških katoličanov. Kot modroslavec je izšel iz Herbartovega realizma, toda že takoj od prvega početka se ni čutil domačega v modernih filozofskeh sistemih. Prešel je k študiju srednjeveške sholastične filozofije in spoznal v nauku sv. Tomaža Akvinskega vrhunc filozofije sploh. V modroslavskem svetu je najbolj poznan po svoji obširni zgodovini idealizma (»Geschichte des Idealismus«, 3 zvezki), kjer s tomističnega stališča kritično presoja vse idealistične filozofske sisteme, posebno energično pa Kantov kriticizem. — Važnejši kot filozof pa je Willmann za nas kot pedagog, akoravno ne moremo in ne smemo ločiti enega od drugega. Njegova knjiga »Didaktik als Bildungslehre« (4. izdaja 1909, 2 zvezka) je danes gotovo najtemeljitejše delo katoličkega vzgojeslovja. Razun tega glavnega dela je priobčil Willmann še več drugih spisov iz modroslavsko propedevtike in pedagogike. — Lansko leto — ob njegovi 80letnici — so izdali njegovi prijatelji in častilci obširno knjigo »Beiträge zur philesophia und paedagogia perennis« (Izdal dr. W. Pohl), kjer se v 22 temah obravnavajo najrazličnejša vprašanja iz modroslavja in pedagogike in sicer v najočitnejši zvezi z jubilarjevim življenskim delom. — Slovensko učiteljstvo pozna tega velikega katoličkega pedagoga žalibog mnogo preimalo. Doba, v kateri je živel, je bila mnogo preveč naturalistična, »naravoznanska« in zgoraj tehnična, da bi mogla in hotela pravilno ocenjevati pedagoga njegovega kova. Zdi se, da pa niso več daleč dnevi, ko bodo vsi vzgojevalci iskali v bogati notranosti posameznika najnarančnejšo protutež proti današnjemu katastrofalnemu poplitvenju duševnega življenja. Takrat bo Otto Willmann občen priznan, moderen pedagog.

Hreščak.

Odlikovanje učiteljstva v Jugoslaviji. Odlikovani so še nadalje: Z redom sv. Save IV. vrste: Pavel Flerè, okr. šolski nadzornik; z redom sv. Save V. vrste: Jakob Dimnik, Anton Gnas, Vita Zupančičeva, Jožica Ahtikova, Rudolf Dostal.

Francoska vlada je spravila v disciplinarno preiskavo Loricota, vodjo francoskih učiteljev-komunistov, zaradi njegovih revolucionarnih govorov, ki jih je obdržal v Parizu in Strasburgu.

Po nasvetu in predlogu srbskega pisatelja B. Nušića namerava ministrstvo prosvete države SHS prirediti na Vidov dan 1920 izlet jugoslovenske ljudskošolske mladine na Kosovo polje. Izlet bo vodil B. Nušić sam, a organiziralo ga bo »UJU«.

Seminar za kmetijsko-gospodarske učitelje otvoren 15. oktobra t. l. na kmetijsko-gospodarski šoli v Marijanšču v Ljubljani.

Kongres čeških učiteljev. V dneh 1., 2. in 3. julija t. l. se je vršil v Pragi veliki kongres čeških učiteljev, kateremu je prisostvovalo preko 7000 udeležencev. Na njem je bilo slavnostno proglašeno ustanjenje češkega, moravskega in slovaškega učiteljstva. Čehi so imeli isti problem kakor jugoslovensko učiteljstvo in so ga rešili na sijajen in dostojen način, ter so tako opravili vse nade, ki jih je stavil vanje čehoslovaški narod. Kongresu je predsedoval sam Toma Masaryk, predsednik republike in oče češkega naroda. V svojem govoru, ki je trajal eno uro, je govoril z zanosom o prosveti in učiteljstvu. Kongresu so prisostvovali vsi člani vlade, rektori in profesorji vseučilišč, odpostanci književnih in vseh kulturnih društev. »UJU« iz Beograda sta zastopala Savka Radilevičeva in Jova P. Jovanović-Narodnega muzeja in galerije umetnosti.

Iz Bolgarske. »Narodna Prosveta« poroča: Minister prosvete v Bolgarski je predložil sobranju zakonski načrt, ki ga je sobranje tudi sprejelo, po katerem se imajo izraziti o obstanku učiteljev na vsakršnem mestu sami stariši njegovih učencev z javnim glasovanjem, ki se ima vršiti vsaka štiri leta. Poleg tega se ustanovi na vsaki osnovni šoli odbor starišev, ki mora paziti na celokupno delovanje učitelja, posebno pa na njegovo delo v šoli. S takim načinom nadzorstva hoče država preprečiti hitro širjenje komunističnih idej v narodu, ki jih agilno propoveduje bolgarsko učiteljstvo, posebno mlajše.

Iz uredništva.

Zaradi pomanjkanja prostora smo morali v tej številki prekiniti s priobčevanjem »Učiteljskih obrazov«, ki jih bomo nadaljevali ob drugi boljši priliki. — K. P.: Članka ne objavimo. Celo zadevo smo predložili organizacijskemu odseku ter oddali obenem obo spisa, da jih presodi.